

A szómagyarítások jellemzői és motivációi az informatika korában

Bevezetés

A nyelveknek szerves részét képezi a megújulás. Nem véletlen ez, hiszen ha környezetünkben megjelenik valami új dolog, azt valahogyan ki kell fejeznünk. A magyar nyelvben hamar, már a középkorban megjelent a magyarításra való szándék. Ezek a törekvések eleinte kezdetleges formában jelentek meg, azonban a nyelvújítás korára már igen erős tendencia alakult ki. Később, az 1930-as években már szómagyarító pályázatokat is írtak ki, ahol a nyelvhasználók beküldhették a javaslataikat meghatározott idegen kifejezésekre. Nagy változást eredményezett a 2010-ben megjelent Szómagyarító honlap, melyet a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda indított, és arra a feladatra vállalkozott, hogy a nyelvünkbe áramló idegen szavakat magyarítsák. Az oldal bárki számára szabadon hozzáférhető. A felhasználók küldhetnek az idegen szavakra javaslatokat, példamondatokkal együtt, kereshetnek idegen kifejezésekre magyar megfelelőket vagy csupán szavazatukat tehetik le egy-egy javaslat mellett vagy ellen.

Dolgozatomban a Szómagyarító portálra érkezett informatikai kifejezések magyarításainak a feltérképezésével, a talált adatok rendszerezésével és több szempontú vizsgálatával foglalkozom. A téma aktualitása abból ered, hogy az informatika az egyik legdinamikusabban változó iparág. Ebből adódóan ilyen tartalmú kifejezések áramlanak be nagy számmal a nyelvünkbe. A szakterminológia magyarítása nem egyszerű feladat, hiszen figyelni kell arra, hogy a megalkotott szavak érthetőek és gyorsan befogadhatóak legyenek. A problémát leginkább az jelenti, hogyan lehetne az angol kifejezéseket jól helyettesíteni, hiszen a szakembereknek szükségük van a szakterminológia használatára, viszont a nem szakmabeli nyelvhasználók számára is érthetővé kell tenni. Dolgozatomban górcső alá kívánom venni, hogy a leginkább angol eredetű kifejezésekre a felhasználók milyen javaslatokat tettek. Kutatásom kiindulópontja a Szómagyarító honlapon található informatikai kifejezések általam összegyűjtött korpusza. A kutatás alapjául szolgáló korpusz a Mellékletben található. A magyarított informatikai kifejezésekkel kapcsolatban arra keresem a választ, hogy a megalkotásukkor milyen szóalkotási módokat alkalmaztak a felhasználók, mennyire lettek elterjedtek ezek a kifejezések, és az elterjedt kifejezések milyen szövegkörnyezetben fordulnak elő. Továbbá mennyire jellemző, hogy az idegen informatikai kifejezéseket fonetikus átírással kívánják magyarítani?

Kutatásomban a nyelvújítási törekvéseket és magyarításokat kívánom bemutatni, majd kitérek az első szómagyarító pályázatokra is. A Szómagyarító honlap bemutatása után a

neologizmus fogalmának a definiálását vázoló fel, majd ezt követően az informatikai kifejezéseket veszem górcső alá. A kifejezések rendszerezéséhez a neologizmusok újabb felosztását vettem alapul. Ezen rendszerezésen belül kívánom megvizsgálni a gyűjtött szavakat a szóalkotási módjuk, gyakoriságuk, fogalmi tartalmuk és stílusuk szerint (Minya 2011).

I. Nyelvünk változása, szómagyarítások

1.1. Magyarítások és nyelvújulás

A nyelveknek alapvető tulajdonsága a változás, megújulás, azonban a régi elemek kihalása is részét képezi, emellett a megmaradás is jelen van. Ezeknek a fő szervező egységeknek a dinamizmusa adja a nyelv fejlődését. A nyelvnek az újulása két okból történhet. Egyrészt megjelennek a környezetben olyan elemek, amelyekre addig nem volt szó a nyelvben, másrészt azért is változhat, mert a régi elemei kikopnak belőle. A dinamizmus másik alkotóeleme a megmaradás, amely a ragaszkodást fejezi ki bizonyos elemekhez. Ezért lehetséges az, hogy vannak olyan szavaink, amelyeket több ezer éve használunk. Előfordulhat az is, hogy az újítások ellen való tiltakozások miatt maradnak meg szavaink. Ez a jelenség teljesen megszokott, ugyanis a nyelvben megjelenő új szavakat egyaránt jellemzi a befogadás és a tartózkodás is. Sok esetben azonban a nyelvnek a megújulása szándéktalan folyamat. A történelemre visszatekintve különböző korokban, más-más mértékben voltak megfigyelhetőek nyelvfejlődési jelenségek. Az ómagyar korban például a hangrendszeri fejlődések mellett új, ragok, képzők is megjelentek, így ezek a folyamatok a nyelv megújulását eredményezték. Azonban a középmagyar korban inkább a megőrzésen volt a hangsúly.

A társadalomnak a fejlődése eredményezte, hogy kialakult az igény a nyelv tudatos fejlesztésére. Az erre való kísérletek már a középkor végén elkezdődtek, és a történelem előrehaladtával ezek a kezdeményezések egyre nagyobb tevékenységgé nőttek ki magukat (Fábián 2023).

A középkorban még nem lehet beszélni tudatos nyelvművelő tevékenységről, azonban már találhatóak kísérletek szerzetesektől, akik latinból való fordítás alkalmával, ha nem akartak az idegen megfelelővel élni, új fogalmakat alkottak meg. Ilyen szavak voltak *címerlet* 'titulus', *éneklet* 'zsolnár', *szellet* 'lélek'. Szathmári így ír erről: „Első fordítóink egyszersmind első nyelvújítóink, mert az eredeti szöveg szavainak fordítása okoz nekik nehézséget. [...] Közkeletűvé vált szavaikat lehetetlen megjelölni, mert nincs régebbi szöveg, amelyhez

hasonlítani lehetne őket. [...] Valamint az egész szöveg, úgy az egyes szó is legtöbbször magán viseli a latin eredetijének a szabását” (Szathmári 1929: 27).

A nyelvünk első tudatos nyelv művelője a humanizmus korabeli Sylvester János, aki a *Grammatica hungarolatina* című művében a magyar nyelvvel foglalkozott, megteremtve a magyar nyelvtani terminológiát (Fábián 2023). Ezenkívül magyar nyelvtanában kísérletet tett a hónapnevek magyarosítására. A javaslatok logikája egyrészt az évszakok nevéhez, másrészt valamely természeti jelenséghez vagy munkálathoz köthető. A javaslatai a következők voltak: *január – télelő, első hó, fő v. erőshó; február – télmás, másod hó, fagyhó vagy aszúhó, március – télharmad, harmad hó, fűhegy; április – tavaszaló, negyed hó, kinyílóhó; május – tavaszmás, ötöd hó, előgyümölcsű-hó, június – tavaszharmad, hatod hó, kaszálóhó; július – nyárelő, heted hó, hév vagy aratóhó; augusztus – nyárhó, nyolcad hó, szőlőérlelő hó; szeptember – nyárharmad, kilenced hó, szőlőszedő hó; október – őszelő, tized hó, borvető hó; november – őszhó, tizenegyed hó, borlátogató hó; december – őszharmad, tizenketted hó, víganlakó vagy víganlátóhó. Javaslatai nem terjedtek el, viszont hatással lehettek más nyelvújítók magyarító tevékenységeire (Fazekas 2020).*

Később a 17. században figyelhető meg ismét tendencia a nyelv tudatos művelésére. Szenczi Molnár Albert *Novae grammaticae ungaricae libri duo* című nyelvtanában letezi az első teljes magyar nyelvtan alapjait, amely már tartalmazta a mondattant is. A mozgalom kiemelkedő alakjának tekinthető még Geleji Katona István erdélyi református püspök. Műveiben kifejtette nézeteit a magyar nyelv helyesírásáról, a Magyar grammatikatska pedig inkább nyelv művelő munkának tekinthető. Ebben a nyelvhasználatra való utasítások, tanácsok találhatóak. A század közepén fontos személye a nyelv művelésnek Medgyesi Pál református lelkész, aki szerette volna elérni, hogy a nyelvünket ne a latinhoz igazítsuk, hanem az élő magyar nyelvhez. A 17. századi nyelv művelők munkái már a későbbi neológus-ortológus vita előfutárainak tekinthetők. Geleji Katonával szemben (aki hitt a nyelv tudatos alakításában, és olykor túlzásokba is esett) állt Medgyesi Pál, akinek része volt abban, hogy Geleji Katona túlzott kifejezései ne terjedjenek el. Emellett Medgyesi úgy gondolta, az élő nyelv szokást kell elsősorban figyelembe venni.

A 18. század elején az anyanyelvi műveltség felfelé ívelése figyelhető meg, azonban ez jelentősen visszacsökkent a század közepére. Ettől kezdve már szükségessé válik a szaktudásnak az anyanyelvű szintű terjesztése is. A nyelvi tudatosság terén emelhető ki Faludi Ferenc: „Szóalkotásaiban ritkán és alig lépi túl a természetes, a nyelv szokás alkotta határokat; bátran újít a meglevő keretek közt, de bármennyire újak szavai és stílusformái, szinte sohasem szokatlanok s habozás nélkül fogadta el őket mindenki” (Szathmári 1929: 39).

A magyar nyelv művelő mozgalmak legnagyobb eredménye elsősorban a Kazinczy Ferenc nevéhez köthető nyelvújítás, amely a 19. század elején sikeresen modernizálta a magyar nyelvet, olyanná, hogy alkalmas lett a tudományok, politika anyanyelvi művelésére (Balázs 2005: 155). A modernizálásra azért volt nagy szükség, mert Magyarország lényegesen elmaradt Európa fejlettebb országaitól. Ahhoz, hogy a polgári társadalom nálunk is kialakuljon, szükségessé vált, hogy a művészetek, tudományok magyar nyelven szólaljanak meg (Fábián 2023: 33). Ezt követően hozták létre azokat az intézeteket, amelyek lehetővé tették az anyanyelv ápolását. Létrejött a Magyar Tudós Társaság (ma: Magyar Tudományos Akadémia). Számos irodalmár, író, művész és tudós vállalt aktív szerepet a nyelv művelésében. Ennek hatása és következménye lett az, hogy a mai napig igen érzékenyen él a társadalomban a nyelvápolás kérdésköre (Balázs 2006: 145).

A nyelv művelés tekintetében tehát ez a korszak nevezhető a legaktívabb időszaknak. Ez az aktivitás lényegesen lecsökkent egészen az 1930-as évekig (Fábián 2023: 12). Ezután megfigyelhető volt a nyelv ápolásának a fontossága, melynek oka főként az első világháborúhoz köthető. A háborút követő évtizedekben megjelenő új nyelv művelő mozgalom során az idegen szavak beáramlása nem jelentett komoly problémát. 1950 körül számos idegen szó szorult háttérbe, új szavak pedig nem nagyon tűntek fel. Ez a helyzet az 1960-as években megváltozott, amely egyrészt köszönhető a tudományos-technikai forradalom eredményének. Új gépek, találmányok jöttek létre, ezek azt eredményezték, hogy idegen kifejezések is társultak az új jelenségekhez. Rontott a nyelv helyzetén az a tény is, hogy ismét a divatba kerültek azok a szavak, amelyekre már létezett magyar megfelelő is. Ennek hatására az 1970-es években tüzetesebben kezdtek el foglalkozni az idegen szavak magyar nyelven belüli helyzetéről. Azonban ahhoz, hogy a beáramló mennyiségű idegen szavakat magyarítani lehessen, hosszú időre van szükség.

Később viszont, a 2000-es évek elején a magyar nyelvtudományban kezdett homályba veszni a nyelv művelés. Példának említhető a 2004-ben megrendezett magyar nyelvészek hetedik konferenciája, melyen nem lehetett nyelv műveléssel kapcsolatos előadással jelentkezni. A nyelv művelést így kiszorították a tudományos témákból (Balázs 2005: 300).

Az informatika tartós ideje jelen volt már a hétköznapi életben ekkor, ráadásul ezzel együtt idegen kifejezések is áramlottak be a magyar nyelvbe, és ekkor még nem volt kidolgozva magyarító tevékenység. Balázs Géza így fogalmaz: „Mivel a 21. század az informatika korszaka, s az információs robbanás, elérés, válogatás, kapcsolattartás mind a nyelv segítségével lehetséges, s várhatóan az informatika forradalmian átrendezi a nyelveket, sőt a

nyelveken belüli viszonyokat is, aligha gondolhatjuk, hogy modern kommunikációs-nyelvi ismeretek nélkül bárki boldogulhatna.” (Balázs 2003: 3).

A nyelvművelésben tehát megfigyelhetőek újítások és megőrzések, azonban ezeknek a mértéke arányaiban változik meg.

1.2. Szómagyarító pályázatok

A magyar nyelvművelés történetében már évszázadok óta jelen van a magyarításra való igény. A jelenség nyelvészek körén túl is megfigyelhető volt.

Az első szómagyarító pályázat 1896-ból való, amely a Jelenkor című folyóiratban jelent meg. Ennek a pályázatnak igen sok résztvevője volt, azonban ez nem jelentett egyet azzal, hogy számos sikeres magyarítás is született volna. A Jelenkoron kívül más újságok is hirdettek szómagyarító pályázatokat, mint például a Pesti Hírlap 1926-ban. Az 1930-as évek magyarításának eredményeiről a Magyarosan folyóirat ad tájékoztatást.

A Nemzeti Sport című szaklap a sport nyelvén megjelenő idegen kifejezések magyarítására hirdetett meg pályázatot, melyben az első öt nyertes szó a következő volt: *start – rajt, ring – szorító, szvetter – ujjas, tréner – edző, dressz – mez* (Fábián 2023). A beérkező szavak közül még az alábbiakat fogadták el: *dekaton – tízpróba, karosszéria – felváz, stamina – szusz, stopperóra – versenyóra, weltersúly – váltósúly, stopli – bőrszeg, groggy – rogyant* (Szinyei 1937: 29-30). A pályázat sikerét annak köszönheti, hogy a sportszakemberek az elfogadott szavakhoz jobban ragaszkodnak. Így ezeket a kifejezéseket részesítették előnyben a cikkek írásakor és a beszámolók alkalmával. A Nemzeti Sport folytatta a pályázatot, számos lapszámban találhatóak olyan szavak, amelyben különböző sportágak szakszavaira várták a javaslatokat.

Az 1930-as éveknek a szómagyarításai közé tartozott a *rangadó, szöglet, les, szurkoló* szavak. A hatvanas években azonban már a sajtó és a televízió is hirdette a különféle szómagyarító pályázatokat. Ezekben az években jöttek létre a(z) *ABC-áruház, úrhajó, lemezlovas, sétálómagnó* szavaink (Fábián 2023).

Később, 1973-ban szómagyarító pályázatot hirdetett a Magyarán szólva szerkesztősége. A pályázat a sajtóban és a mindennapi életben is előforduló idegen kifejezésekre kereste a magyar megfelelőiket. Erre elsősorban azért volt szükség, hogy a nehezen kiejthető, megjegyezhető szavakat kiszorítsák. A pályázat nagy sikernek örvendhetett, ugyanis a felhívásra kb. 2200 javaslatok küldtek be. Ezek között szerepeltek a *spray – permet, sci-fi – fanti* (T. Urbán 1974).

Különböző magyarításra való törekvések mentek végbe a 20. században a vállalkozók és kereskedelmi cégeknél is. Igényt tartottak arra, hogy termékeiknek magyar nevet adjanak. Ezeknek a pályázatoknak a fő célja az idegen szavak mértékének a visszaszorítása volt (Fábián 2023).

Ekkor még nem voltak szabályok vagy irányelvek arra vonatkozóan, hogyan is érdemes ezeket az idegen kifejezéseket magyarítani. Előfordulnak azonban olyan esetek is, hogy ha az idegen fogalomra nincs magyar megfelelő, viszont a hangrendje illeszkedik a magyar hangrendhez, akkor célszerű átírni, például (*bonus – bónusz, chip – csip, logo - logó, file - fájl*), ezt a folyamatot szómagyarosításnak, illetve fonetikus átírásnak nevezik (Balázs Géza 2003: 22). Érdemes ezeket a kifejezéseket már akkor magyarítani amikor bekerülnek a köztudatba. Ezeknek a magyarításoknak az elterjedését nagyban befolyásolja a közízlés. Emellett a sajtó felelőssége, hogy ezeket milyen mértékben terjesztik (Minya 2003: 33). A neologizmusok igen szoros kapcsolatban állnak a magyarításokkal, hiszen egy idegen szóra alkotott új kifejezés egyszeri lehet, ennek elterjedése csakis a közízlésen és a szerencsén múlik. Hiábavaló egy jó magyarítás, ha nem terjed el a használata az emberek között. A magyarított szavak továbbá visszatükrözik a társadalmi, politikai, gazdasági és kulturális élet változásait.

1.3. A szómagyarító honlap

A magyar nyelv művelésnek igen sokáig nem volt központi, tudományos szervezete, ebből adódóan nem lehetett beszélni szervezett magyarító tevékenységekről sem, egészen a 2010-es évekig. Ekkor jött ugyanis létre a szómagyarító portál, melyet a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda indított, és az anyanyelvünkbe áramló idegen szavak magyarítására vállalkozott. Azonban ez nem jelentette azt, hogy Magyarországon nyelvújító bizottság jött volna létre, a nyelvhasználók magyarítanak ezen a web 2-es oldalon. A látogatóknak lehetőségük van arra, hogy a beérkező szavakra javaslatokat írjanak, továbbá a látogatók maguk is küldhetnek be idegen kifejezéseket magyarításra.

„Olykor egy-egy szó kitalálása is nehéz, elterjesztése pedig szinte lehetetlen, máskor viszont nagyon könnyen megy. Ez attól függ, hogy a nyelvhasználók nagy közössége mennyire fogadja el az újítást. A honlap éppen ezt szeretné segíteni. Vannak sikertörténetek, mint pl. az egér új jelentése, máskor pedig egyáltalán nem sikerül: gondoljunk a *grapefruitra* (*grépfrútra*), amelyre lenne magyar szó: *kesernye* vagy *citrancs*, de eddig nem lehetett elterjesztetni” (Balázs 2010 www.szomagyarito.hu).

A legutóbbi adatokat figyelembe véve (2024. 12. 13.) az oldal 15.770 idegen szavára 21.152 szómagyarítás érkezett.

A látogatók azon felül, hogy javaslatokat küldhetnek be, lehetőségük van arra is, hogy példamondatokkal illusztrálják a magyaráítani kívánt szavakat. Továbbá a beküldött szavak véleményezésére is lehetőség van hozzászólás vagy szavazás formájában. Például a *bluetooth* szóra érkezett javaslatok (a + előjel a tetszések, a – előjel a nem tetszések számát jelölik):

kékfog (+86/-41)

kékháló (+15/-24)

adattovábbító (+22/-54)

telefog (+17/-58)

brutusz (+21/-77)

lidérc (+10/-65)

légkapocs (+5/-55)

dróttalanság (-15)

adat átv. (-76)

A szavazatok alapján megállapítható, hogy a *kékfog* a vezető magyaráítás, amely tükörfordítás eredménye. Ezt támasztja alá az interneten való elterjedtsége is, 12.500-szor fordul elő. Pl.: „A Bluetooth (kékfog) technológia kifejlesztésének kezdetekor az elektronikai óriások nagy jövőt láttak a kis hatótávolságú vezeték nélküli hálózati rendszer előtt” (URL1). A javaslatok szavazatai alapján az is megállapítható, hogy a több mínuszos előjelű javaslatok inkább alkalmi neologizmusoknak tekinthetők (pl. *brutusz*).

A beküldött javaslatokat lehet értelmezni is. A *kékháló* kifejezésre az alábbi magyarázat született a honlapon: „A *Bluetooth*-t magyarul lehetne *kékhálónak* nevezni, mert a *kék* utal az eredeti névre, de a *háló*, mint adatforgalmi hely le is írja a funkcióját”. A példamondatokkal vagy magyarázatokkal való szemléltetés lehetővé teszi, hogy a magyaráítás miértjébe is belelásson az olvasó. A *lidérc* esetében az alábbi hozzászólás olvasható: „Szokatlan javaslatom alapja az, hogy a *bluetooth* kifejezés a látványra utal: egy kis kék lámpa fénye jelezte eredetileg a szélessávú adatátvitel fennállását” (URL2).

A beérkezett javaslatokat több módon is lehet vizsgálni, például szóalkotás módja szerint: szóösszetétellel (*kékfog*, *kékháló*, *adattovábbító*, *légkapocs*) szóvegyüléssel (*telefog* *telefon* + *fog*), szóképzéssel (*dróttalanság*) vagy szórövidüléssel és összetétellel (*dzsedikapcsi*) létrejött szavak olvashatók.

Azonban számos olyan magyaráítás található a honlapon, amelyek túlzásként vannak jelen. Ilyenek például azok a próbálkozások, amelyek a *péntek* és *ebéd* szavainkat szerették volna magyaráítani (Minya 2011).

II. A magyarítások mint neologizmusok

2.1. A neologizmus fogalmának definiálása

A szókincs a legváltozékonyabb része a nyelvünknek. Ezt a változást képezik le a megjelenő új szavak, továbbá képet is adnak az aktuális társadalmi, gazdasági, kulturális helyzetekről. Ahhoz, hogy a neologizmusok rendszerét csoportosítani lehessen, elengedhetetlen, a fogalom definiálása.

A neologizmus meghatározására számos definíció olvasható a szakirodalmakban, azonban közös vonásuk, hogy mind az újdonság jellegét emelik ki. Nehéz a fogalom pontos meghatározása, ugyanis adott időben egy-egy nyelvi jelenség egy nyelvhasználó számára újszerűnek tűnhet, addig megeshet az, hogy a másik számára nem az (Sólyom 2010: 22). Sólyom értelmezése szerint a neologizmus: „[...] olyan, gyakran újszerű szerkezeti felépítésű nyelvi jelenség, melynek egy adott közlő és/vagy egy adott befogadó adott szituációban előzetes (vagy ilyen hiányában előzetesként értelmezett) tapasztalataihoz, ismereteihez és az ezekből fakadó elvárásaihoz viszonyítva újszerű jelentést és/vagy újszerű stílust tulajdonít” (Sólyom 2012: 268).

A neologizmus az új nyelvi jelenségeket hordozza magában. „A neologizmus – azt mondhatjuk – meghatározott korban, a nyelv fejlődésének bizonyos szakaszában a szókészletbe és kifejezőkészletbe különböző okokból bevezetett új értelem, értelmi árnyalat, illetőleg a nyelvi rendszerben létrejött új kifejezési forma, amely vagy magával hozza a nyelvi kifejező készletben való megszilárdulás igényét vagy nem” (Terestyéni 1955: 299). Szathmári értelmezése szerint: „Neologizmusok azok az új szavak, kifejezések, jelentésárnyalatok, nyelvtani formák, amelyekkel a nyelv, a társadalmi viszonyok és a gondolkodás fejlődésével párhuzamosan, állandóan gazdagodik” (Szathmári 2004: 154).

Terestyéni Ferenc szerint a neologizmusok fogalmának meghatározása nehéz feladat. „Ennek oka részben abban rejlik, hogy sokféle nyelvi tényre vonatkoztatva használjuk a neologizmus elnevezést, s ezeket a nyelvi jelenségeket nehéz azután egyetlen, valamennyit felölelő meghatározásba belesűriteni. Ezért nagyon kíváncsú volna a neologizmusok fajainak megállapítása, az osztályozás kérdésének megoldása” (Terestyéni 1955: 298). A neologizmusok megjelenését sem könnyű meghatározni, mivel sok esetben a létrejöttük körülményeit nem ismerjük. Az is előfordulhat, hogy ugyanazt az új kifejezést többen is megalkotják. Az új kifejezések létrejöhetnek az alábbi módokon: a szóalkotás módjaival; az új kifejezés mellé vagy helyében új értelem jelenik meg; metaforikus használatban vagy a szófaji kategória megváltoztatásával.

Azonban a neologizmusoknak az elterjedése nem egyik napról a másikra történik. Amikor a nyelvhasználók elkezdnek használni egy neologizmust, az időben, térben és a nyelvhasználóknak a kommunikációs céljaitól is függ (Sólyom 2014: 20).

2.2. A neologizmusok új rendszerezése

Minya Károly két fő szempont alapján csoportosította a neologizmusokat. Egyrészt a neologizmusok keletkezésének céljából és a keletkezés módja szerint. A neologizmusok keletkezésének céljából adódóan beszélhetünk szükségszerű és stilisztikai neologizmusokról. A szükségszerű neologizmusok gyakorlati célzattal jönnek létre, melyek jól tükrözik a társadalmi, politikai és gazdasági élet változásait. Nagyobb arányban a történelmi-társadalmi változásokban jelentkezik meg, így nevéből adódóan megvan a szükség arra, hogy ezek a kifejezések létrejöhessenek. A keletkezett szavaknak többféle motivációja is lehet, mint például egy új tárgy, intézmény, foglalkozás, eljárás, sportág létrejötte. Ebbe a csoportba leginkább azok a szavak tartoznak, amelyek a köznyelv és a tudományos nyelv részévé válnak. Sok esetben ez olyan gyorsan terjed el, hogy alig lehet ezeket neologizmusoknak tekinteni (Minya 2003: 14-15).

A stilisztikai neologizmusok nem kerülnek be a szókészletbe, egyszeri előfordulásuk miatt. Ezek a kifejezéseik inkább mint „hapax legomenon” léteznek. A szavak megalkotásukkor a cél az egyszerűség és az egyediség. Azonban a stilisztikai neologizmusoknak a költői és szépirodai nyelvhasználaton túl a publicisztika területén a legjelentősebb az előfordulási számuk (Minya 2003: 16).

Minya Károly felosztása szerint a neologizmusoknak a fogalmát négy szempont alapján lehet meghatározni: idő, egyén, stílus és nyelvi réteg szempontjából. Idő szerinti neologizmus az, amely a nyelvhasználatban nemrég jelent meg pl. *képernyőkép*, *virtuális valóság*. Stilisztikai hatás szempontjából az, amelyik alkalmi, egyszeri költői-írói kifejezés. Az egyén szempontjából a neologizmus az a nyelvi kifejezés, amit nem ismer. A szókészlet rétegződésének a szempontjából a neologizmus egy adott nyelvi rétegben tűnik fel (Minya 2022).

A neologizmusok eredetét tekintve beszélhetünk idegen eredetű és belső keletkezésű neologizmusokról. Az első csoportba értelemszerűen a más nyelvekből átvett kifejezések tartoznak (Minya 2022: 476). Az informatikában is használatos kifejezések körében elsősorban angol eredetű szavakról lehet beszélni. Ha ezek a szavak nagyobb nyelvhasználói réteget érintenek, van esély arra, hogy bekerüljenek a köznyelv szókincsébe. Leginkább fonetikus átírás formájában válnak a köznyelv elemévé pl. *AI* vagy *MI emmi*; *csetbot*, *hekker*, *offlajn*.

Előfordulhat az az eset is, amikor az idegen eredetű szavak magyar elő- vagy utótagot kapnak és megmaradnak a nyelvünkben: *e-betörő*, *webhely*.

A neologizmusok bővebb felosztása szerint a neologizmusok rendszerezését kilenc szempont alapján lehet rendszerezni (Minya 2022) a következőképpen:

1. A neologizmusok szóalkotás módja szerint
2. A neologizmusok a létrejöttük célja szerint
3. A neologizmusok gyakoriságuk szerint
4. A neologizmusok a szándékoltság (akarat) szerint
5. A neologizmusok a kommunikáció formája szerint
6. A neologizmusok a fogalmi tartalmuk szerint
7. A neologizmusok a stílusuk szerint
8. A neologizmusok nyelvi rétegződés szerint
9. A neologizmusok a szófajuk szerint

A neologizmusok csoportosításának szemléltetése különböző táblázatokkal adható meg. A neologizmusok összefüggő hálózatos rendszert alkotnak, így a táblázatokkal átfogó képet kaphatunk erről. Továbbá ezek a táblázatok univerzális sémaként is használhatóak.

Az alábbi táblázat szemlélteti a szükségszerű és stilisztikai neologizmusok spontán vagy tudatosan alkotott magyarításait, amelyből jelen ábra alapján kiderül, hogy szükségszerű spontán neologizmusok nem léteznek (Minya 2022: 487).

	Szükségszerű	Stilisztikai
Spontán	-	<i>elalasztotta</i>
Tudatos	<i>érintőkártya</i>	<i>lángbor</i> (Juhász Gyula)

1. táblázat

2.3. Digitális nyelvújítás napjainkban

Az informatika megjelenésével és terjedésének velejárójaként új kommunikációs műfajok is létrejöttek. Ez nem véletlen, hiszen az emberek által mindennaposan igénybe vett internet ezt szükségszerűvé is tette. Ha létrejön a világon valami új, ez esetben az internet, annak fogalmait, eszközeit valamilyen módon ki kell fejezni. Az informatika terjedésével létrejöttek a szaknyelvhez tartozó szavak is. Azonban ezek a kifejezések a közemberek számára nem érthetőek, hacsak nem tanulmányozzák a szaknyelvet. Így az emberek körében megjelent az igény arra, hogy az informatikában használatos kifejezéseket az anyanyelvünkbe kell beépíteni, magyarosítani. Anyanyelvünknek birtokolnia kell azt a képességet, hogy az idegen nyelvű ismereteket befogadja és közvetítse (Bódi 2000: 218).

Ahhoz, hogy az internetes kommunikációt alaposabban lehessen vizsgálni, szükség van arra, hogy ismerjük a különböző felületeket, mint például a honlapok és az e-mail kommunikációs nyelvét. Ezt írott beszélt nyelvnek is nevezik, mivel átmenetet képez az írás és a beszéd között. Ezt egyértelműen azért nem lehet meghatározni, mivel csak írásos formában létezik, továbbá lényegesen szűkebb csatorna. Ráadásul megvan az az előnye, a gyorsaságon és az egyszerűsítésen túl, hogy a befogadó maga dönt arról mikor fogadja be a számára küldött üzenetet.

Az új nyelvhasználati formák megkövetelik maguknak az új nyelvstratégiáknak a kialakítását is. Mivel az informatika változik a legdinamikusabban, így ebből adódóan fontos nyelvstratégiai területté vált. Ez azonban nem egyszerű feladat, hiszen a kifejezéseket a többség részére is érthetővé kell tenni. A magyarítás nem jelent egyet azzal, hogy tükörfordítással érünk el eredményt, jobb az „igazi” magyarítás.

Ahhoz, hogy az idegen kifejezéseket sikeresen magyarítani lehessen érdemes figyelembe venni Balázs Géza nyelvstratégiai elképzeléseit:

- a) igényt és motivációt a szómagyarításra
- b) „környezetbe” illesztést
- c) rövideiséget (ne legyen hosszabb, mint a nemzetközi változat)
- d) humort (lehetőleg kerülni kell a humoros és nevettető kifejezéseket)
- e) illeszkednie kell a magyar szóalkotási rendszerbe
- f) a meglévő szó jelentését lehet bővíteni (Bódi 2000: 221).

A magyarítás folyamata továbbá arra is korlátozódik, hogy a magyarított kifejezések nyelvileg áttekinthetőek legyenek. Fontos, hogy olyan szavakat kell alkalmazni, melyek könnyen értelmezhetőek, gyorsan elolvashatóak és befogadhatóak.

Problémát jelent azonban ebben a szókészleteti rétegben az, hogy az angol szavakat hogyan lehetne helyettesíteni. Tóth Etelka szavaival élve: „Ugyanúgy a programrendszerek magyarításakor mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a felhasználó ne csak megértse a rendszer nyelvi elemeit, hanem meglegyen az az érzése is, hogy az eszköz, amivel dolgozik, valóban magyarul működik.” (Tóth Etelka 1998: 70) Ebből adódóan fő céljá vált, hogy ne az „internetangol” váljék széles körűvé. Ennek megoldása a lokalizációs magyarító központok együttműködése lenne. Azonban számos nehezítő tényezője van. Elsősorban a szakembereknek igényük van arra, hogy a szakterminológiát használják, továbbá a technika dinamikus fejlődése is befolyásoló tényező lehet (Minya 2002: 54).

A magyarított vagy magyarítani kívánt kifejezéseknél figyelembe kell venni a már élő változatokat. Továbbá ahhoz, hogy hiteles adatokat lehessen elérni, tapasztalatokon alapuló kutatást kell elvégezni (Bódi 2000).

Példának lehetne említeni az először Facebookon elterjedt *like* szó magyarított változatait a Szómagyarító oldal alapján. Íme néhány példa: *tetszint, igenjelez, bólintol, teccint, kedvint, pipál, komálom, bírom, tetszésjelez*. Széles körben elterjedt magyarítássá azonban a *kedvel* és a *tetszik* szavak váltak. Egy másik példával élve: a *home office* legnépszerűbb magyarításai: *otthongálya, kecé meló, e-güri*.

Az alábbi szavakat alaposabban szemügyre véve, megállapítható, hogy számos magyarítás nem felel meg a Balázs Géza által alkotott nyelvstratégiai szempontoknak. A Szómagyarító oldalon található magyarítások többsége inkább humoros (*teccint, komálom*), továbbá a javaslatok nagy része terjedelemben hosszabb, mint a magyarítani kívánt eredetije (*tetszésjelez*). A magyarítások elsősorban azokra a szavakra fektették a hangsúlyt, amellyel a hétköznapi felhasználó is láthatott a képernyőn megjelenni pl. *follow – követés, like – tetszik*. (Minya 2003: 53).

A mai világban már szinte mindenki tudja a számítógépet vagy egyéb internetelésre alkalmas eszközt (okostelefont, tabletet) használni. Ahhoz, hogy hatékonyan és gyorsan tudjuk kezelni eszközeinket, szükséges rendelkezni egy minimális angolnyelv-tudással. Mindez azért szükséges, mert a számítógép nyelve kevert, még akkor is, ha a programrendszereket magyarosították.

Farkas Flórián három csoportra osztotta a számítástechnikai kifejezéseket:

1. azok a szavak és kifejezések, amelyeknek létezik vagy létrehozható pontos magyar megfelelőjük: *egér, képernyő, merevlemez*
2. azok a szavak és kifejezések, amelyeknek nem létezik pontos magyar megfelelője: *byte, laptop, e-mail*
3. azok a mozaik- és betűszók, amelyek nem kívánják a magyarítást, és nincs rá szükség: *Internet, www (World Wide Web)* (Farkas 1998: 6).

Ezt a csoportosítást azonban nem csak a számítástechnikára lehetne vonatkoztatni, számos más tudományág esetében is.

Az idegen eredetű szavak vizsgálatára Kis Ádámnak is volt javaslata. Kis Ádám a nyelvészet irányából közelítette meg a témát. Két csoportot állapított meg: az egyikbe az informatikusok, kereskedők, professzionális hozzáértők tartoztak, a másik csoportba pedig a hétköznapi felhasználók. Ezen felül a szavakat három csoportba osztotta be: márkanevek, cégnevek és valóságos szakkifejezések. Utóbbit még három csoportra bontotta: idegen szavakra

(*notebook, platform, scanner*), magyar szavakra (*dokumentum, grafika, kábel*) és idiómákra. (Kis 1993: 564-7). A dolgozat szempontjából az idegen kifejezések kiemelése a mérvadó, így ezeket vettem csak figyelembe.

2.4 A közösségi média nyelve

Az számítógép és az internet megjelenése óta több évtized is eltelt, ezért a mai korban már újabb kifejezések várnak magyarításra. Az Internetet ma már nem csak információszerzésre és munkára használják. Megjelent a web2.0 vagyis a közösségi média, amely lényegesen megváltoztatta a felhasználók Internetes szokásait. Ebben a médiakörnyezetben jelentek meg azok az internetes oldalak, amelyeket mai napig is használunk: Facebook, Twitter (most már X), Instagram, Tiktok, Pinterest stb.

Azonban ezeknek az oldalaknak a megjelenése nagyban befolyásolta az emberek nyelvhasználati szokásait. Ezzel együtt számos új magyarítandó szó is bekerült a szókészletünkbe. „A közösségi média ennek a folyamatnak nemcsak teret enged, hanem egyenesen buzdítja és bátorítja is a felhasználókat arra, hogy mutassák meg egyéniségüket, egyediségüket, és nyilatkoztassák ki életfilozófiájukat. Ugyanakkor a közösségi média nemcsak technológiai újdonságként, elvont módon létezik: társas cselekvésként kell rá tekinteni. Úgy kell megközelíteni, mint egy interakciót formáló közeget, hiszen azok az új kifejezések, amelyek a közösségi hálózatok használatának hatására jöttek létre, egyúttal újfajta társadalmi viselkedésformákat és újfajta közösségi jelenlétet is kifejeznek.” (Mezei 2015: 73)

A sokszínűségből adódik az, hogy minden platform más közösségeket vonz. Ebből pedig az következik, hogy az eltérő közösségi médiafelületek más és más nyelvhasználati szokásokat alakított ki.

A Facebook megjelenésével szókincsünk része lett: *like* – *kedvelés, lájkolni* – *tetszikelni*, *news feed* – *üzenőfal, hírfolyam*, *timeline* – *adatlap, idővonal*, *share* – *megosztás*, *poke* – *bökés*, *tag* – *címkézés*, *comment* – *hozzászólás*, *post* – *állapotfrissítés*.

A Twitteren jelent meg elsőként a *follow* – *követni* kifejezés. Emellett, ha keresni szeretnénk egy bejegyzésre a „hashmark” (#) előtaggal lehet ezt megtenni. Ez a fajta felcímkézés annyira elterjedt, hogy nevet is kapott: *hashtag*. Ezt a szót még nem magyarította senki, de leginkább a *digitális címke* elnevezést lehetne neki adni (Mezei 2015: 75). Ma már azonban a Szómagyarító oldalnak köszönhetően számos javaslat érkezett rá, azonban egyik sem tűnik sikeresnek: *kerjel*, *témajegy*, *kerker*, *keresztjel*, *kettősjel*, *számjel*, *keresztelő*. Ezek közül a szavak közül talán a *témajel* fejezi ki legjobban a szó jelentését.

Az Instagram a Twitterhez hasonlóan működő oldal, amelyen fotókat és videókat tehetnek közzé a felhasználók. Az oldal nyelvezete a Twitteréhez hasonló hashtagekkel jelölt szövegekből áll.

A Pinterest hasonló elven működik, mint az Instagram. A platform felhasználói képeket tehetnek közzé, és ezeket a fotókat véleményezhetik különböző reakciójelekkel. Ennek az oldalnak is megvan a saját nyelvezete, például legelterjedtebb kifejezés a *pin* – azokat a képeket foglalja magába, amelyeket a saját profilunkra is lementettünk. Erre a szóra még nem érkezett magyarítási javaslat.

2.5 Nézetek az idegen szavak átvételével kapcsolatban

A nyelvhasználati változások összefüggésben állnak még olyan tényezőkkel is, mint például a társadalmi és a kulturális változások. A szóalkotás ennek mértékétől is függhet. Az új média hatását nem lehet csak nyelvhelyességi kérdésként megközelíteni (Mezei 2015: 75).

Más és más állásponton vannak a nyelvészek is az idegen szavak átemelésével kapcsolatban. Az egyik álláspont az idegen eredetű szavak átvételét hátránynak és romlásnak tartja. Molnos Angéla ennek okát a globalizációban véli felfedezni (Molnos 2003). A probléma gyökere pedig szerint az, hogy úgy használjuk az idegen kifejezéseket, hogy azoknak jelentését nem is ismerjük teljes egészében. Nézeteihez ragaszkodva igyekszik minden idegen szó helyett egy magyar megfelelőt alkalmazni (Mezei 2015: 77).

A Molnos Angéla által képviselő nézőpontot a nyelvészetben purizmusnak nevezik. Az Éksz. szerint a purizmus a nyelvtisztaságra való túlzott törekvést jelenti. Az idegen nyelvi változásokban negatívumot lát. „A purizmus az a felfogás, amely szerint az idegen nyelvi hatásoktól, elemektől kell megvédeni a nyelvet” (Minya 2011: 107). Molnos Angéla Magyarító könyvecskéjében (A magyar nyelvvisztaújítás kis szójegyzéke) sorol fel magyar szinonimákat, megfelelőket. A puristáknak azt a csoportját képviseli, aki tudása révén szorgalmazná az idegen elemektől való megtisztulást.

A könyvecske inkább azt a célt szolgálja, hogy a magyarításokat fordítási lehetőségeknek nézzük, ennek célja pedig a gondolkodásra való készttetés lenne. Íme néhány példa:

akkumulátor – *erőgyűjtő*

amnesztia – *közbocsánat*

asszociáció – *eszmefűzés*

dekoratív – *építményes*

mítosz – *hitrege*

internet – világszöttes, világszövevény
meteorológia – időjárastan
problematika – gondcsomó, kérdésgubanc
pszichológus – lélektanász
televízió – távképadó
utópia – seholország (Molnos 1998).

Egy másik álláspontot képvisel a Molnár-Molnárné Czeglédi-szerzőpáros, annyi különbséggel, hogy ők elméleti oldaláról közelítik meg a problémát. Megoldásuk Molnos Angélával egyezik meg, miszerint a személynek az élő beszédben elhangzott mondatait kellene elemeznie és az idegen kifejezéseket magyar megfelelőre kellene lecserélni.

Másik nézetet képvisel Grétsy László és Ladó János, akik az idegen szavakat három csoportra bontották: a szükséges jó, a szükséges rossz és a szükségtelen idegen szavak csoportjára. Szerintük fontos az, hogy gondos válogatáson menjenek át az idegen szavak és kifejezések. Csak azok legyenek a magyar nyelv részei, amelyek feltétlenül szükségesek a köznyelvi szókincsbe.

Minya Károly hasonló elvet vall a Grétsy–Ladó-szerzőpárossal. Kitér arra is, hogy az idegen szavak forrása leginkább a sajtó (nyomtatott, elektronikus vagy online). „Ezek a nézetek kifejezetten közel állnak Balázs Géza megfogalmazásához, aki arra hívja fel a figyelmet, hogy a minket körülvevő világban folyamatosan új dolgok és jelenségek keletkeznek, így a tudomány is arra törekszik, hogy ezeket megnevezze pontosan, közérthetően.” (Mezei 2015: 78)

Érdekes véleményt képvisel Nádasdy Ádám, aki az idegen kifejezések alkalmazására biztat. Az idegen kifejezések gazdagítják a magyar nyelvet. Éppen ezért ezeket a kifejezéseket örömmel kell fogadni és áttemelni nyelvünkbe. Ennek a fogadásnak pedig az oktatás és az idegennyelv-tanulás a megoldása. Nézőpontját a nyelvi liberalizmussal lehetne jellemezni.

A legradikálisabb nézőpontot Lanstyák István képviseli. Szerinte nyelvünk nemzetköziesedése azzal oldható meg, ha a nyelvünket az angolhoz igazítjuk (Mezei 2015: 79).

Számos nézet látott tehát napvilágot a nyelvújítással és a magyarítással kapcsolatosan, és mindenkinek megvan a lehetősége arra, hogy álláspontot foglaljon a tetszőleges nézőpont mellett.

III. A kutatás eredménye

Dolgozatomban a táblázatokban megjelenő példák a Szómagyarító.hu honlapról gyűjtött informatikai kifejezések magyarításai. A kutatásom során a honlapon összegyűjtöttem

azokat a szavakat, amelyek az informatika nyelvében használatosak. A Szómagyarító honlapon 83 informatikai kifejezés szerepel, amelyre összesen 683 magyarítás érkezett, így a korpusz alapja ez. Az informatikai kifejezések magyarításait a szóalkotásmód, szándékoltság, gyakoriság és stilisztikai szempontok tekintetében kívánom vizsgálat alá venni. A vizsgálat alatt a következő hipotéziseket (H) állítottam fel. H1: A legtöbb új kifejezés szóösszetétellel keletkezik. H2: Nehéz nyomon követni egy-egy szó elterjedtségét. H3: Azok a magyarítások, amelyek már meglévő szavak, jelentésbővüléssel fejezik ki az informatikai fogalmat.

Az első szempont, amit a vizsgálódás során figyelembe vettem, a szóalkotási mód volt. Az adatokat táblázatba rendeztem. Az első oszlop tartalmazza azokat a különböző szóalkotási módokat, amelyekkel létrehozták a magyarításokat. A második oszlop pedig példákkal szolgál a különböző szóalkotási módokkal létrehozott szavakra.

Szóalkotási mód	Példák
fonetikus átírás	<i>szoftware</i> - <i>szoftver</i> , <i>spam</i> - <i>szpem</i>
fonetikus átírás, szóferdítés	<i>copy</i> – <i>paste</i> – <i>kopipaszta</i> ; <i>file</i> – <i>fájli</i>
fonetikus átírás, szóösszetétel	<i>chatbot</i> - <i>csetbot</i>
ikerítés	<i>pendrive</i> - <i>dugiluki</i> , <i>smart phone</i> – <i>pittypatty</i>
mozaikszó	<i>pendrive</i> – <i>pédé</i> , <i>plugin</i> – <i>bedó</i> (<i>bedolgozó modul</i>)
szóértelmesítés, szóképzés	<i>email</i> – <i>írmél</i>
szóferdítés	<i>file</i> – <i>filcse</i> , <i>pendrive</i> – <i>pendely</i>
szórövidítés, szóképzés	<i>pendrive</i> – <i>pendike</i>
szóképzés	<i>avatar</i> – <i>arcmány</i> , <i>bluetooth</i> – <i>dróttalanság</i>
szóképzés, szószerkezet	<i>pendrive</i> – <i>USB-s</i> <i>tárka</i>

szóösszetétel, szórövidülés	<i>chatbot – e-társalgó, hacker – e-betörő GPS – e-térkép</i>
szóösszetétel	<i>mesterséges intelligencia – agymű, hotspot - hálókapu</i>
szóösszetétel, szóferdítés	<i>weblap – veblapocka, caps lock – gorombgomb</i>
szóösszetétel, szóképzés	<i>cloud computing – felhőgépezés</i>
szóösszetétel, szórövidülés, szóképzés	<i>pendrive - dugitár</i>
szórövidülés	<i>internet – net</i>
szószerkezet	<i>offline – nem elérhető, online – valós idejű</i>
szóvegyülés	<i>pendrive – certár, software – eszközég</i>
szóösszetétel, szórövidülés, szóképzés	<i>avatar - netpofi</i>
tükörfordítás	<i>bug – bogár, file - akta</i>
mozaikszó kiejtve	<i>mesterséges intelligencia – emmi</i>
tükörfordítás, szóképzés	<i>software – puhály, wireless – vezetékten</i>
tükörfordítás, szóösszetétel	<i>full text – összszöveg, help desk - segítőasztal</i>

tükörfordítás, szó szerkezet	<i>cloud computing</i> – <i>számítási felhő</i>
------------------------------	--

2. táblázat

A szóösszetétellel keletkezett (360) magyarítások képezik a legnagyobb részét a szavaknak. Az eredmény nem meglepő, mivel a szóösszetétel a leggyakoribb szóalkotási mód. A nyelvhasználók számára a legegyszerűbb két vagy akár több szónak az összeillesztése, amellyel új jelentéssel bíró lexémákat hozhatnak létre. Szóképzéssel is számos magyarítás született (118). A szóösszetétel mellett a legjelentősebb mértékben megjelenő szóalkotási módnak ez tekinthető. Szóképzés során egy, már meglévő szóból indulnak ki a nyelvhasználók, amihez különböző toldalékokat illesztenek, így létrehozva egy új szót (Cs. Nagy 2007: 293). Meghatározó részét képezik a magyarításoknak a szöveggyűléssel keletkezett alakok is (46). Az első hipotézis, miszerint szóösszetétellel keletkezik a legtöbb új kifejezés igaznak bizonyul.

A magyarítások szándékoltáság szerint tudatos neologizmusoknak számítanak, mivel az alábbi javaslatokat a Szómagyarító honlapra küldték be.

A szavak gyakoriságának vizsgálatához a Google internetes keresőt alkalmaztam a következőképp: a speciális beállítások menüpontban a keresett magyarítást idézőjelbe tettem („példa”), így a kereső pontosabban tudott az adott szóra keresi. Ezt követően a találati számokat leszűkítettem a magyar nyelvű találatokra. A vizsgálat során abba a problémába ütköztem a keresett szavak esetében, hogy számos olyan magyarítást „hoztak létre” a nyelvhasználók amelyek már meglévő kifejezések: a *mesterséges intelligencia* – *emmi* esetében a magyarítás az Emberi Erőforrások Minisztériumának a betűszavas rövidítését is jelenti; *avatar* – *álarc*, amely a maszk szinonimájaként is funkcionál vagy a *link* – *lengőajtó* esetében is ez tapasztalható. Ennek következtében a találati számok nem adnak valós képet arról, hogy a szavak mint informatikai kifejezéseként használatosak-e. Mivel a Google találati számai napról napra változnak, így a találati számok csak viszonyítási alapnak tekinthetők. A Mellékletben található gyakorisági számok 2024. 12. 16-i találati számokat mutatnak.

AI, artificial intelligence (mesterséges intelligencia, MI)

A mesterséges intelligencia a gépek számára lehetővé teszi azt, hogy a környezetét érzékelje, és amilyen adatokat észlel, azokat elemezze, megoldja.

Az *artificial intelligence* (AI), vagyis *mesterséges intelligencia* (MI) (8 120 000) kifejezésre érkezett magyarítások: *agymű* (1 130), *emmi* (756 000), *gépagy* (2 640), *mé* (*műértelmesség*) (1 360 000), *mesi* (166 000), *műértelmesség* (8), *műgondol* (2), *műész* (546), *netész* (0), *robész* (30). (A zárójelben szereplő számok a Google internetes kereső találatainak

a számát jelöli. A 0 keresési találattal rendelkező szavak csak a Szómagyarító honlapon szerepelnek.) Létrejöttüket tekintve szóösszetétellel keletkezett a legtöbb javaslat: *agymű*, *gépagy*, *műértelmesség*, *műgondol* (ez elvonással keletkezett összetett ige), *műész*, *netész*. Szóvegyüléssel: *robész* (*robot* + *ész*), *mestia* (*mesterséges* + *bestia*). Az MI betűszó kiejtett alakjából keletkezhetett az *emmi*. Az *mé* (*műértelmesség*) köznévi betűszó, a *mesi* pedig rövidítés és szóképzés. A Google internetes kereső segítségével lehet megfigyelni a magyarított szavaknak az elterjedtségét. (Érdemes megjegyezni, hogy ez nem ad átfogó képet arról, valójában mennyire elterjedtek ezek a szavak, hiszen bizonyos kifejezések, esetleg rövidítések nem informatikai jelentésűek, nem olyan szövegkörnyezetben szerepelnek, amely a kutatás témája). A legelterjedtebb magyarítások a kifejezésre a *gépagy* (2 890 találattal), *mestia* (3 670) (ebben az esetben a találati szám nem mérvadó, ugyanis a Mestia településnév is) és *műész* (546 találattal) voltak. Ezek a szavak informatikai szövegkörnyezetben helyezkednek el: „A mesterséges intelligencia helyettesítésére is születtek már ötletek, például a „műész”, „emmi”, „gépagy”, „robész”, „műértelmesség.”” (URL3) „Olcsó, de nem inadekvát poénként természetesen azonnal a ChatGPT-től kértünk további tippeket. Úgy tűnik, a kezdetleges *műész* rossz humorban szinte verhetetlen, hiszen ilyeneket javasolt: [...] Gépagy: This is a compact form of 'Gépi Agy' (Machine Brain).” (URL4)

Byte: Az információ legkisebb egysége. Egyszerre jelenti az információt és az információmennyiségét. Jele b, értékei 0 és 1.

Az alábbi idegen szóra 8 javaslat érkezett: *adatnyolcas* (0), *bájt* (466 000), *nyobi* (*nyolc darab bit*) (947), *szigpötyty* (*számítógéppötyty*) (0), *tárhelyegység* (33), *tármennyiség* (152), *tárolóegység* (79 000), *tárolókapacitás* (155 000). A szóösszetételeken, *adatnyolcas*, *tárhelyegység*, *tármennyiség*, *tárolóegység*, *tárolókapacitás* kívül szóösszevonással jött létre a *nyobi* és a *szigpötyty*. A *bájt* magyarítás, ami a legtöbb találati eredménnyel rendelkezik, fonetikus átírás, és szóértelmesítés eredménye. A szót számos szövegkörnyezetben fel lehet fedezni: „Manapság is találkozom szakemberekkel, akik összekeverik a bit és a bájt fogalmát, hiszen hasonlóak, de egy 8-szoros szorzással válthatjuk át egyiket a másikká.” (URL5) „A bájtok (tárhelyegység) bitekké (az átviteli sebesség) konvertálásához szorozza meg a bájtokat nyolccal.” (URL6)

Chat: Az emberek között lezajló társalgás az interneten keresztül.

A chat szó a *beszélj* (1 960), *csetelés* (56 600), *csevegés* (543 000), *csevegő* (200 000), *géppofázás* (0), *hálócsevej* (0), *virtuális beszélgetés* (459) javaslatokkal lett ellátva. Szóképzés ebből: *beszélj*, *csetelés*, *csevegés*, *csetelő*; szóösszetétel: *géppofázás*, *hálócsevej*.

Clickbait: Olyan internetes tartalmakra, címekre utal, amelyeknek az elsődleges funkciója, hogy az internethasználó rákattintson és növelje a kattintások számát.

A szóra összesen 27 magyarítási javaslat érkezett: *beszédítő* (198), *bóklászfogó* (0), *bökcse* (0) *böngészőhalász* (0), *böngészővadász* (0), *címhír* (0), *csalink* (93 400) (ebben az esetben sem hiteles adatot mutat a találati szám, a szó köznév is), *egérfogó hivatkozás* (0), *hiénalink* (0), *honlapdekoltázs* (0), *horogablak* (4), *kacsali* (127), *kattakna* (0), *kattcsali* (4), *kattcsapda* (0), *kattfogó* (0), *katticsali* (0), *kattintáscsalogató* (107), *kattintásvadász* (29 500), *kattvadászat* (32), *klikkcsali* (0), *klikkcsapda* (63), *légyapapírkatt* (0), *mágnestartalom* (0), *netlasszó* (7), *szirénhivatkozás* (0), *szirénlap* (1). Szóképzéssel keletkezett: *beszédítő*; szóösszetétellel: *bóklászfogó*, *bökcse*, *böngészőhalász*, *böngészővadász*, *címhír*, *horogablak*, *kattakna*, *kattintáscsalogató*, *kattintásvadász*, *klikkcsali*, *klikkcsapda*, *mágnestartalom*, *netlasszó*, *szirénhivatkozás*, *szirénlap*; szóvegyüléssel: *csalink* (*csaló* + *link*), *kacsali* (*kattintás* + *csali*), *kattakna* (*kattintás* + *akna*), *kattcsali* (*kattintás* + *csali*), *kattcsapda* (*kattintás* + *csapda*), *kattfogó* (*kattintás* + *fogó*), *katticsali* (*kattintás* + *csali*), *kattvadászat* (*kattintás* + *vadászat*). Az *egérfogó hivatkozás* és *hiéna link* javaslatok szószerkezetek. A számos magyarítás közül a *kattintásvadász* tekinthető sikeres magyarításnak, amely informatikai szövegkörnyezetben is sokszor előfordul. Pl.: „Kanyarodjunk egy kicsit vissza a kattintásvadász címek kérdéskörére.” (URL7)

Touchpad: Érintésen alapuló eszköz, amellyel a hordozható számítógépek rendelkeznek, az egeret helyettesíti.

A *touchpad* szóra az alábbi magyarítási javaslatok érkeztek: *érintőfelület* (35 700), *érintőlap* (2 000), *érintőpárna* (9 390), *lapeger* (0), *lapusz* (71), *similap*(0), *simogatony*(0), *tapicska* (12 600), *tapilap* (670), *tapipad* (11 900), *tapizda* (0), *tapusz* (57). Szóalkotásmódjukat tekintve szóösszetétellel keletkezett: *érintőfelület*, *érintőlap*, *lapeger*, *érintőpárna*; szóképzéssel: *lapusz*, *tapicska*, *simogatony*, *tapusz*, *tapizda*. Vannak olyan esetek is, amelyekben egyszerre több szóalkotási mód is érvényesül: *similap*, *tapipad*, *tapilap*. Ezekben az esetekben három szóalkotási mód figyelhető meg, melyek a következők: szórövidülés, szóképzés, szóösszetétel. Elterjedésüket tekintve az *érintőfelület* (35 700), *tapipad* (11 900) és az *érintőpárna* (9 390) elterjedt kifejezések az internetes keresőben. A *tapipad* az alábbi szövegkörnyezetben fordult elő: „A touchpad, vagy magyarul tapipad kritikusán fontos beviteli eszköz a notebooknál, hiszen ez tölti be az egér szerepét.” (URL8)

Winchester: Merevlemez, amely képes adatok tárolására.

A szóra összesen 4 magyarítási javaslat érkezett, melyek a következők: *merevlemez* (1 490 000), *tárlemez* (175), *meghajtó* (3 250 000) és *vinyó* (19 800). Szóösszetétellel

keletkezett: *merevlemez, tárlemez, meghajtó*; szóképzéssel és rövidüléssel: *vinyó*. Szövegkörnyezetében így fordul elő: „WD My Passport Ultra *vinyómat* nem olvassa be a laptopom. Úgy indult az egész, hogy szektorjavítást kért. Elindítottam, de mivel 24 óra múlva sem fejezte be újraindítottam a gépet. Azóta a vinyóm zümmög.” (URL9)

A szómagyarító honlapon létrehozott magyarítások a szándékoltság szerint tudatos neologizmusoknak tekinthetők, hiszen a szaktudomány szavaira javasoltak magyarítási megfelelőket.

Fonetikus átírással keletkezett magyarításokra is találhatók példák. Az idegen szavak fonetikus átírása csupán egy folyamat, amely a kiejtés és a leírás problémáját oldja (Minya 2024: 462). A vizsgált szavak közül fonetikus átírás figyelhető meg az *avatar* – *avatár*; *byte* – *bájt*; *CD* – *cédé*; *chatbot* – *csetbot*; *chip* – *csip*; *computer* – *komputer*; *copy-paste* – *kopipasztó*; *domain* – *domén*; *e-mail* – *ímél*; *file* – *fájl*; *GPS* – *dzsípész*; *hacker* – *hekker*; *hardware* – *hardver*; *offline* – *offlajn*; *online* – *onlajn*; *pendrive* – *pendrájv*; *scanner* – *szkenner*; *software* – *szoftver*; *spam* – *szpem* és *webdesigner* – *webdizájner* szavaknál. Befolyásoló tényező a fonetikus átírás alkalmazásánál a szó elterjedése, hogy a kifejezés mennyire elterjedt vagy alkalmi neologizmus. Ha gyakran használatos a kifejezés, ráadásul a fonetikus átírás kevés betűt érint pl.: *csip*, *hardver*, *szoftver* akkor a nyelvhasználó hamarabb tér át a kiejtéshez illő írásmódra (Minya 2024: 463).

A magyarításokra a legnagyobb szükség a szaknyelvekben van. A nyelv szókincsének a bővülése a peremszókészletből indult el, majd az adott szó gyakoriságánál és szükségességénél fogva bekerülhet az alapszókincsbe. Fontos figyelni arra is, hogy milyen nyelvű maga a szakszó, és annak érthetősége. Nehéz értelmezni azokat a mondatokat, amelyekben számos új szó van, és az értelmezésüket is lábjegyzetelni kell. A modern nyelvújítás és magyarítás nem a nyelvészek feladata. Ugyanis egy nyelvész nem érthet minden szakmához és tudományághoz. Ebből adódóan nem is tud rá megfelelő magyarítást kitalálni. A nyelvészek feladata, hogy megállapítsák a javasolt szavakról, hogy beleillenek-e a magyar nyelvnek a rendszerébe (Minya 2005: 48).

3.1. A neologizmusok stilisztikai vizsgálata

Fontos szempont a szavak vizsgálata során a neologizmusok stílusának a vizsgálata is. A szavaknak a stilisztikai kérdései hasonlóságot mutatnak fel a nyelvi tartományokkal, megközelítésüket több szempontnak a figyelembevétele teszi lehetővé. Minden szónak van egy sajátos természete, amely a szójelentéssel hozható összefüggésbe (Tolcsvai Nagy 1996: 198).

A dolgozat szempontjából a szavakat a stílusrétegek alapján kívánom górcső alá venni. A vizsgált szavakat az alábbi kategóriák alapján csoportosítottam:

- tudományos stílus;
- publicisztikai stílus;
- hivatalos stílus;
- szépirodalmi stílus;
- társalgási stílus;
- szleng (Szikszainé 2007).

A pendrive szó magyarításának az esetében az alábbi kategóriákba osztottam be a kifejezéseket (összesen 128 kifejezés):

- **tudományos stílusú:** *adatbot, adathasáb, adathordó, adathordozó, adattár, adattároló, ceruzamemória, ceruzatár, gyorstár, hasábmemória, memóriakulcs, pendrájv, tollmeghajtó, usb-ceruza, USB-kulcs*
- **publicisztikai stílusú:** *adathordár, adatszivacs, adattárca, adattaxi, aktahordozó, bitbot, digitok, digitoll, dugitár, elektroszatyor, gépdugó, hordtár, hüvelyktár, infotár, kisagy, kistár, memóriapálcika, miniadattár, minimeghajtó, pennahajtány, pödördrájv, társzívó, tártű, tollacs, tollhajtó, tolltár, usb-s tárka, villámtár, zsebfuvaros, zsebmeghajtó, zsebmemória, zsebvincseszter*
- **hivatalos:** *adaték, adattok, aktahordár, dugomány, emlékőrző, e-tár, fájlartó, jeltár, KAT, zseb-adattároló*
- **szépirodalmi:** *adatkulcstár, adatpoggyász, adattoll, babszemtár, bedugható agyrudacska, bittarisznya, dugany, hordár, memóka, táltosfog, tudatkulcs, túratár, tűpolc, tűtár*
- **társalgási stílusú:** *adatbatyu, adatcsat, adatkulcs, adatzseb, agybatyu, batyuka, botmemória, bottár, böktár, dugóka, dugtár, hurcika, kulcstár, maroktár, memórúd, tárbusz, tárcerka, tárka, tárkulcs, társzeg, zsebtár, zsebtárhely*
- **szleng:** *adatcerka, adatfityó, adatfütyi, adapöcök, adatrudi, adatszipacs, adatszipka, adattyú, agyszopacs, agyitalicska, betoll, bitbatár, bitbogár, certár, dugacs, dugancs, dugiluki, dugla, eszementokja, memtok, motár, pédé, pendely, pender, penderítő, pendi, pendike, pendri, petár, pöndi, rögni, röpitár, zseble, zsebpöcök.*

A magyarítás során a nyelvhasználók, ahogyan az alábbi példák is bizonyítják, a *pendrive* szó esetében elsősorban a tárgynak az alaki és méretbeli tulajdonságai alapján kezdték el a

szavakat létrehozni. Megfigyelhető a szavaknál, hogy inkább a humoros kifejezések dominálnak (*agytalicska, dugiluki, pendike, zsebpöcök stb.*), mint a szakszerűsége törekvő megfogalmazások. Érdekes tapasztalás, hogy a magyarítások alapján kiderül ez esetben az is, hogy a nyelvhasználók a kifejezéshez miként viszonyulnak, ennek értelmében negatív vagy pozitív töltettel látják el a magyarítási javaslataikat (Tolcsvai 1996: 201).

A szavaknak a sajátosága az, hogy érzelmek, hangulatok is társulnak hozzá. Ezt nevezi a szakirodalom szóhangulatnak. Összetett jelenségről van itt szó, ugyanis legtöbbször a szó fogalmi tartalmából és a hozzá társuló képből alakul ki. Azok a szavak, amelyek önmagukban pozitív értéket képviselnek, szóhangulatuk pozitív, míg a negatív értéket képviselő szavak negatív szóhangulatot képviselnek. Mindemellett nagy szerepet játszik a szavak hangulatának megállapításában az is, hogy az egyénnek milyen egyéni élményei, szempontrendszere van (R. Molnár – Vass 1989).

A *computer* szó esetében az *ámítógép* mint szándékos szóferdítéssel létrejött magyarítás negatív szóhangulatot kap, habár az eredeti szó nem hordoz magában pozitív vagy negatív értéket. A *hacker* szó esetében, (a szót a tudásával visszaélő, számítógépes rendszereket feltörő szakemberekre szokás használni) már találkozhatunk egyfajta negatív szóhangulattal, melyet a magyarítási javaslatok is visszatükröznek pl.: *adatrabló, feltörő, hálókálóz, kiberbűnöző, kiberharamia, kiberrabló*. A *-kálóz, -bűnöző, -haramia* utótagok hordozzák magukban a szavaknak a negatív jelentéstartalmát.

Találhatóak példák az ellenkező esetre is, a *help desk*, (információs és egyben segítséget is nyújtó erőforrás, amely az elektronikai eszközök hibáinak elhárításáért felelős) kifejezésnél. Ebben az esetben a szóban pozitív töltet érződik, amelyet a magyarítási javaslatok is kiemelnek pl.: *információs szolgálat, segédszolgálat, segélypult, segítőasztal, segítőpult*. A szóösszetételek első tagja adja meg a pozitív szóhangulatot az idegen kifejezéseknek.

IV. Összegzés

A nyelv legváltozóbb része a szókincs. A kor lenyomatainak tekinthetőek, ugyanis a nyelvben megjelenő új szavak, kifejezések leképezik többek között a kor kulturális, gazdasági, társadalmi változásait (Minya 2022: 476). A nyelvnek a változása lehet spontán vagy tudatos folyamat. A nyelvi változásnak a befolyásolása a nyelvtörténet ősi korszakában még nem tudatos folyamatként volt jelen, azonban a tudatos beavatkozásra középkor végén már találhatóak erre utaló jelek. A középkorban ugyanakkor még nem volt jelen a mai értelmezés szerinti nyelvújítás, csupán a szerzeteseket érintette, akik a latinból való fordítás során szerették

volna elkerülni az idegen szavakat, így kényszerültek arra, hogy magyar elnevezéseket adjanak ismeretlen fogalmaknak. A középkort követően fejlődő tendencia kezd mutatkozni a nyelvújítás terén. A XVII. század első fele aktív korszaknak tekinthető. Nagy mértékű volt a nyelv tudatos fejlesztésére való törekvés a XVIII. század végétől a XIX. század végéig. Ez a törekvés és aktivitás csökkenést mutatott az azt követő évtizedekben. Jelen korunkban tevékeny nyelvművelő szakasz figyelhető meg (Fábián 2023: 11–13).

A neologizmus fogalmának definiálási lehetőségei alapján kiemelendő a meghatározások közös vonása, az újdonság jelleg. Terestyéni definíciójában a neologizmusok a nyelvbe bevezetett „új értelem”, „új kifejezési forma”. Azonban hangsúlyozza, hogy nem biztos az, hogy ezek az új kifejezések meghonosodnak-e a nyelvünkben (Terestyéni 1955: 299). Szathmári megfogalmazása szerint a neologizmusok olyan új szavak, amelyek a gondolkodás fejlődésével vannak összefüggésben, ezáltal gyarapodik a szókincs (Szathmári 2004: 154). Sólyom Réka a neologizmusokkal kapcsolatban úgy fogalmaz: „újszerű szerkezeti felépítésű nyelvi jelenség” (Sólyom 2012: 268).

2010-ben jött létre a szómagyarító portál, amely a Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda által valósulhatott meg. Az oldal az anyanyelvünkbe áramló idegen kifejezések magyarítása céljából hozták létre. Az oldal felhasználóinak lehetőségük van arra, hogy idegen szavakra magyarításokat keressenek vagy magyarítási javaslatokat küldjenek be a már meglévő idegen kifejezésekre. A dolgozat kutatási korpuszát ez az oldal biztosította.

A szakirodalmi feltárások után a dolgozatomban a Szómagyarító portálon található informatikai kifejezéseket kigyűjtve 83 idegen szakkifejezésre 683 magyarítást találtam. A vizsgálat alapját ez a korpusz képezte. Az első hipotézisem, miszerint (H1) a legtöbb új kifejezés szóösszetétellel keletkezik, igaznak bizonyult. A szóösszetétel mint szóalkotási mód a leggyakoribbnak tekinthető a szóalkotási módok közül (Cs. Nagy 2007: 293). A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a 683 magyarítás közül 360 magyarítás keletkezett szóösszetétellel. A hipotézis erősségét bizonyítja az is, hogy a szóösszetétel megjelenik más szóalkotási módokkal együtt is (33). A *hacker – infótör; hotspot – hálókapcstér* esetében a szóösszetétel szórövidüléssel párosul, így alkotva új kifejezéseket. Szóösszetételről és szándékos szóferdítésről beszélhetünk a *caps lock – gorombgomb* esetében.

A második hipotézis (H2), amely feltételezés szerint nehéz nyomon követni egy-egy szó elterjedtségét, bizonyosodni látszik. A rendelkezésemre álló vizsgálódási eszköz a Google internetes kereső volt. A találati számok állandó változása viszonyítási alapot mutat csupán a szavak gyakoriságának vizsgálódása során. Egy szó elterjedtségének a vizsgálatához elkerülhetetlen a szöveggörnyezet vizsgálata is. Abba a problémába ütköztem a magyarított

szavak esetében, hogy a nyelvhasználók sok esetben olyan magyarítást alkottak, amelyek már létező szavak. Így annak a nyomon követése, hogy mely esetben alkalmazzák a magyarítást mint informatikai kifejezést, szinte lehetetlen vállalkozásnak bizonyult a rendelkezésemre álló vizsgálati eszköz miatt. Ez a probléma vezetett el végül a harmadik hipotézisig: azok a magyarítások, amelyek már meglévő szavak, jelentésbővüléssel fejezik ki az informatikai fogalmat. Mivel a már meglévő kifejezéseket párosították a nyelvhasználók az idegen informatikai kifejezésekhez, így a szavak jelentésbővüléssel kifejezhetnek informatikai tartalmakat is. A hipotézis mélyebb igazolása azonban további kutatást igényel.

A szavak stílusának vizsgálatakor a nyelvhasználók általi javaslatokat számos stílusrétegbe lehet besorolni. A kutatást ebbe az irányba szeretném még folytatni azzal, hogy a szavak magyarításán megfigyelhető-e az, ahogyan a nyelvhasználó viszonyul az adott kifejezéshez.

Hivatkozások

Balázs Géza 2005. „*A magyar nyelv elé mozdításáról...*”: *Vitairat a nyelvművelésért*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Balázs Géza 2005. A nyelvi modernizációtól a humanista eszményig. A magyar nyelvművelés eredményei. In: Balázs Géza „*A magyar nyelv elé mozdításáról*” *Vitairat a nyelvművelésért*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Balázs Géza 2006. Milyen a magyar nyelvművelés? *Széphalom* 16. 145–155.

Balázs Géza 2005. Nyelvi viták Kazinczytól Kazinczyig. *Széphalom* 15. 299–319.

Balázs Géza 2003. Nyelvökölógiai gondolatok. *Édes Anyanyelvünk* 25. évf. 1. sz. 3.

Balázs Géza 2003. Szómagyarítás most és mindig. *Magyar Hírlap* 36. évf. 272. sz. 22–23.

Bódi Zoltán 2000. Az informatika nyelvhasználatának hatásai és nyelvstratégiai háttere. *Magyar Nyelv* 96. évf. 2. sz. 218–223.

Dr. Molnos Angéla 2003. Jövőnkért a magyar nyelv ügyében. A Lélektani Szaknyelv Megújításáért Alapítvány. Debrecen.

Fábián Pál 2023. *Nyelvművelésünk évszázadai*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

Fazekas Csaba 2020. Reformkori viták a magyar nyelvű hónapnevekről. *Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Philosophica* 24. évf. 1. sz. 123–140.

Kis Ádám 1993. A számítástechnikai szaknyelv újratermelődő hibái. *Magyar Nyelvőr* 117. évf. 4. sz. 564–672.

Mezei Alexandra 2015. Nyelvi változások a késő modern médiakörnyezetben. *Médiakutató* 16. évf. 4. sz. 69–80.

Minya Károly 2005. A magyarítás motivációi és nehézségei. emlékszáma Lőrincze Lajos születésének 90. évfordulójára. *Magyar Nyelvőr* 129. évf. 47–53.

Minya Károly. 2022. A neologizmusok hálózatos rendszere. *Magyar Nyelvőr* 146. évf. 4. sz. 476–489.

Minya Károly 2003. *Mai magyar nyelvújítás*. Tinta könyvkiadó. Budapest.

Minya Károly 2011. Purizmus, magyarítás és neologizmus. In: Pethő József (szerk.): *Mesterfüzet II*. Bessenyei György Könyvkiadó. Nyíregyháza. 107–119.

Minya Károly — Baku Laura 2024. Az informatikai kifejezések magyarításai mint neologizmusok. *Magyar Nyelvőr* 148. évf. 4. sz. 459–470.

Molnos Angéla 1998. *Magyarító könyvecske. (A magyar nyelvviszaiújítás kis szójegyzéke)*. Debrecen.

R. Molnár Emma – Vass László 1989. *Stilisztikai ábécé a magyar nyelv és irodalom tanításához*. Módszertani Közlemények Könyvtára 11. Szeged.

Sólyom Réka 2014. *A mai magyar neologizmusok szemantikája*. Nyelvtudományi Értekezések 165. sz. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Sólyom Réka 2012. Fórumszövegek vizsgálata: neologizmusok elemzése a szemantikai felépítés és a stílus szociokulturális rétegzettségének vonatkozásában. In: Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.): *A stílus szociokulturális tényezői*. Kognitív stilisztikai tanulmányok. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest. 263–299.

Szathmári István 2004. *Stilisztikai lexikon: stilisztikai fogalmak magyarázata szépirodalmi példákkal szemléltetve*. Tinta Könyvkiadó. Budapest.

Szikszainé Nagy Irma 2007. *Magyar stilisztika*. Osiris Kiadó. Budapest.

Szinnyei József 1937. Magyarítások a sportnyelvben. *Magyarosan* 6. évf. 1–2. sz. 29–30.

T. Urbán Ilona 1973. Szómagyarító pályázatok. *Magyar Nyelvőr* 98. évf. 3. sz. 286–289.

Terestyéni Ferenc 1955. A neologizmusok kérdéséhez. *Magyar Nyelv* 51. évf. 463–468.

Tolcsvai Nagy Gábor 1997. *A magyar nyelv stilisztikája*. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Tóth Etelka 1998. (Szoftver)nyelvünk védelmében. *Magyar Tudomány* 344–345.

Internetes források

URL1 = Sokára fog harapni a kékfog. 2001. 06. 21. <https://sg.hu/cikkek/it-tech/16337/sokara-fog-harapni-a-kekfog>. (Letöltés dátuma: 2024. 06. 27.)

URL2 = www.szomagyarito.hu

URL3 = Králl Bernarda. *Nem baj a feeling, de azért állna beléd a hajnali görcs*. Index. 2024. 08. 26. <https://index.hu/tudomany/2024/08/26/nyelv-hasznalat-szleng-nyelvromlas-karomkodas-ludanyi-zsofia/> (Letöltés dátuma: 2024.09.05.)

URL4 = Szily László. *Nyelvújítás: azt javasolják, hogy a mesterséges intelligenciát AI helyett MŰÉSZ-nek hívjuk magyarul.* 444! 2023. 05. 22. <https://444.hu/2023/05/22/nyelvujitas-azt-javasoljak-hogy-a-mesterseges-intelligenciat-ai-helyett-muesz-nek-hivjuk-magyarul> (Letöltés dátuma: 2024. 09. 05.)

URL5 = Bedő Erik. *Bonyolult fogalmak egyszerűen: Mikor bit, mikor bájt?* SCIAMUS 2018. 05. 16. <https://sciamus.hu/2018/05/16/bonyolult-fogalmak-egyszeruen-mikor-bit-mikor-bajt/> (Letöltés dátuma: 2024.09.05.)

URL6 = *A nagy sávszélességű hosting fontossága.* WiserBlogging 2024. 02. 05. <https://wiserblogging.com/a-nagy-savszelessegu-hosting-fontossaga/> (Letöltés dátuma: 2024.09.05.)

URL7 = „Kanyarodjunk egy kicsit vissza a kattintásvadász címek kérdéskörére!” MÉDIA1. <https://media1.hu/2023/02/16/amit-a-kattintasvadasz-cimek-kapcsan-tudni-erdemes-x/> (Letöltés dátuma: 2024. 08. 15.)

URL8 = Erdős Márton. *Mit tegyünk, ha tönkre megy a tapipad?* pcwplus 2014. 10. 22. <https://www.pcwplus.hu/hardver/mit-tegyunk-ha-tonkre-megy-a-tapipad-155198.html> (Letöltés dátuma: 2024. 09. 10.)

URL9 = Microsoft <https://answers.microsoft.com/hu-hu/windows/forum/all/viny%C3%B3/33886a08-9f02-457d-9b80-e69a4f5eab2f> (Letöltés dátuma: 2024.08.15.)